Lisälausunto eduskunnan lakivaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen muodostavien säädösten täytäntöönpanemiseksi (HE 52/2026 vp)

Oikeuspalveluvirasto viittaa 23.4.2026 toimittamaansa lausuntoon ja toimittaa lisälausuntonaan 24.4.2026 kuulemisessa pyydetyn johdosta seuraavaa:

Avustajien puhutteluun osallistumisen osalta nykytilanteessakin avustaja arvioi aina tapauskohtaisesti tarpeen osallistua hakijan turvapaikkapuhutteluun ja arviossa otetaan huomioon hakijan henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten esimerkiksi mahdollinen traumatisoituminen, terveydentila ja koulutustaso, joilla voi olla merkitystä hänen kykyynsä kertoa perusteistaan kattavasti ja johdonmukaisesti. Edelleen arvioinnissa otetaan huomioon hakijan yksilölliset turvapaikkaperusteet ja niiden laatu ja laajuus. Esimerkiksi tilanteessa, jossa hakija on terve, luku- ja kirjoitustaitoinen aikuinen, jolla on selkeät turvapaikkaperusteet ja mahdollisesti asiakirjanäyttöä perusteidensa tueksi, ei avustajan osallistuminen puhutteluun useinkaan ole tarpeellinen toimenpide. Vastuuvaltion määrittämisasioissa avustaja osallistuu kuulemiseen pääsääntöisesti ainoastaan silloin, kun hakijalla on erityisiä haavoittuvuustekijöitä.

Mikäli avustajan osallistumista hakijan puhutteluun rajataan voimakkaasti, johtaa tämä vastaavaan tilanteeseen kuin vuosina 2016-2021, jolloin avustajan osallistuminen turvapaikkapuhutteluun oli mahdollista vain erityisen painavasta syystä (tuolloin voimassa ollut UlkL 9 § 2 mom). Tämä johti tilanteeseen, jossa avustajan toimenpiteet painottuivat laajaan ennakkovalmistautumiseen hakijan kanssa ja jälkikäteiseen pöytäkirjan täydennykseen sen läpikäynnin yhteydessä. Lisäksi se johti lisääntyneisiin hallinto-oikeuksien Maahanmuuttovirastolle uudelleen selvitettäväksi palauttamiin asioihin ja sitä kautta käsittelyiden pitkittymiseen ja monimutkaistumiseen.

Tavoitteen ollessa turvapaikkamenettelyn jouduttaminen ja sujuvoittaminen ei ole tarkoituksenmukaista, että avustaja joutuu tekemään jälkikäteen lukuisia lisäyksiä ja korjauksia turvapaikkapuhuttelupöytäkirjaan, koska tämä vie aikaa puhuttelun jälkeen ja voi myös johtaa lisäkuulemistarpeeseen. Turvapaikkapuhuttelussa avustajan rooli on varmistaa kaikkien olennaisten seikkojen esiintulo riittävän kattavalla tavalla ja usein avustajan kysymysten myötä myös puhuttelijalle herää lisäkysymyksiä. Mikäli näitä lisäkysymyksiä ei päästä esittämään samassa tilaisuudessa, mutkistuu ja pitkittyy asian selvittäminen. Avustajan osallistuessa

puhutteluun kaikki keskeiset asiat ilmenevät puhuttelupöytäkirjasta yhtenä kokonaisuutena, eikä useista eri asiakirjoista, mikä helpottaa päätöksentekoa.

Tältä osin Oikeuspalveluvirasto katsoo, että liian suppea tulkinta puhutteluun osallistumisen välttämättömyydestä voi olla erittäin ongelmallista sekä hakijan oikeusturvan että asian sujuvan ja tarkoituksenmukaisen käsittelyn kannalta. Liian suppea tulkinta voi myös johtaa turhiin tai monimutkaistuviin valitusprosesseihin mukaan lukien lisääntyvät suulliset käsittelyt sekä asioiden palauttaminen hallinto-oikeuksista Maahanmuuttovirastolle uudelleen käsiteltäväksi entistä useammissa tapauksissa, mikä lisää kokonaiskustannuksia.

Lotta Majoniemi
julkinen oikeusavustaja, asianajaja
Oikeuspalveluvirasto
Kymenlaakson oikeusaputoimisto

Majoniemi Lotta 91337685X

Allekirjoittaja Majoniemi Lotta 91337685X
DN: cn=Majoniemi Lotta 91337685X, o=Oikeusministeriö, email=lotta.majoniemi@oikeus.fi
Päivämäärä: 2026.04.27 11:19:07 +03'00'